

Končí dlouhodobá udržitelnost veřejných financí a může Česko „vyrůst z dluhů“?

24. září 2026, Praha – Česká republika počínaje rokem 2026 otáčí trend dosavadního vývoje fiskální politiky a potenciálně mění celé její paradigma. Bude nás velmi pravděpodobně čekat dlouhodobější rozpočtové uvolnění a také setrvalý, byť v počátku mírný, nárůst zadlužení vládního sektoru. A to bohužel v situaci, kdy výnosy z veřejného dluhu, a tudíž i náklady na jeho obsluhu, porostou. Vyplývá to ze Zprávy o dlouhodobé udržitelnosti veřejných financí, kterou dnes vydala Národní rozpočtová rada (NRR), a společně se Zprávou o plnění pravidel rozpočtové odpovědnosti za rok 2025 představila na tiskové konferenci.

V minulých letech české veřejné finance pokračovaly v cestě k udržitelnosti a dle v té době platných domácích fiskálních pravidel mělo dále docházet k postupnému zlepšování strukturálního salda veřejných rozpočtů. NRR přesto upozorňovala, že bez dalších konsolidačních opatření nebude možné pokračovat v nastoupeném trendu zpět k dlouhodobě udržitelným veřejným financím, tedy vrátit se alespoň ke strukturálnímu saldu na úrovni -1 % HDP.

V dráze této předpokládané a doporučené konsolidace učinily zásadní změnu volby do PSP ČR v říjnu roku 2025. Poprvé v dějinách samostatné České republiky byl rozhodnutím PSP ČR původní vládou navržený rozpočet vrácen k přepracování v okamžiku, kdy v mezičase proběhlé volby do PSP ČR změnilly její složení. Přicházející nová vládní většina tak vracela rozpočet k přepracování vládě, která většinu v PSP ČR ztratila.

Výsledkem uvedené bezprecedentní situace bylo nakonec rozpočtové provizorium v části roku 2026, během něž nová vláda navrhla a v PSP ČR schválila upravený návrh státního rozpočtu na rok 2026 s deficitem, který odporoval zákonu o pravidlech rozpočtové odpovědnosti (dále jen Zákon) ve znění platném v tom okamžiku a zároveň otočil směřování veřejných financí k jejich zřetelné expanzivnosti. „Konsolidační úsilí, které bylo nastoleno v minulých letech, se tedy nejen zastavilo, ale dokonce obrátilo a veřejné finance již nemůžeme označit jako udržitelné,“ uvedl předseda Národní rozpočtové rady Mojmír Hampl.

Změna fiskálních pravidel

V průběhu roku 2026 došlo k rozvolnění Zákona a dalších fiskálních pravidel, k čemuž se NRR zevrubně vyjadřovala a apelovala na zachování stávajících fiskálních pravidel. Toto rozvolnění vytváří prostor i pro nerespektování závazků vůči partnerům v EU v rámci Fiskálně-strukturálního plánu pro období 2027 až 2030.

Limit dle Zákona pro rok 2026 předpokládal maximální přípustné strukturální saldo -1,75 % HDP, očekávaná skutečnost roku 2026 je na úrovni -2,5 % HDP. „V době dokončování prací na Zprávě o dlouhodobé udržitelnosti byl zároveň vládou již předložen a široce diskutován návrh státního rozpočtu na rok 2027 s další mohutnou a v nekrizových časech bezprecedentní expanzí, kdy strukturální i celkové saldo sektoru veřejných institucí má v roce 2027 dosáhnout -3,5 % HDP a kalkulací NRR až -3,7 % HDP,“ dodal Hampl.

Končí dlouhodobá udržitelnost?

Výsledkem všech uvedených trendů je v letošním roce mimo jiné i zhoršení indikátorů dlouhodobé udržitelnosti. Zatímco náraz na dluhovou brzdu (tj. 55% výše poměru dluhu k HDP) byl v loňské Zprávě o dlouhodobé udržitelnosti projektován na rok 2037, v té letošní se posouvá do roku 2034. A zatímco minulá Zpráva o dlouhodobé udržitelnosti projektovala dluh na horizontu projekce na 178 % HDP, ta

letošní zpráva jej projektuje na úrovni 245 % HDP. Důvodem není pouze rozvolnění fiskálních pravidel, ale také rozdílný přístup k výdajům na obranu. Zvýšené obranné výdaje zesilují tlak na veřejné rozpočty, avšak jejich zásadním dlouhodobým zdrojem nerovnováhy zůstává deficitní hospodaření sektoru veřejných institucí.

„Naše zpráva nemá vyznívat tak, že za výrazné zvýšení dluhu na konci naší projekce mohou obranné výdaje, nýbrž jako ukázka toho, jak se udržitelnost veřejných rozpočtů zhorší, když se dlouhá léta opomíjejí závazky vyplývající z členství České republiky v mezinárodních organizacích a zároveň vládní politická reprezentace není ochotna rozpočtové výdaje prioritizovat,“ uvedl člen NRR Petr Musil.

Ztráta kontroly nad vývojem českých veřejných financí

Během tiskové konference NRR konstatovala, že výsledky letošní Zprávy o dlouhodobé udržitelnosti představují závažné varování před postupnou ztrátou kontroly nad vývojem českých veřejných financí. Kombinace slabé příjmové strany, rozvolnění národních fiskálních pravidel nad rámec evropské legislativy, rostoucích výdajů na důchody, zdravotnictví, dlouhodobou péči, dluhovou službu aj. přispívají k neudržitelnosti veřejných financí, kterou ani samotný hospodářský růst neodstraní.

„Pro nastolení udržitelného vývoje veřejných financí je více než nutné vynaložit další intenzivní konsolidační úsilí s jasnými a dlouhodobě pozitivními dopady do salda hospodaření sektoru veřejných institucí, jež by výrazně zpomalily rychlou dynamiku zadlužování. Odkládání ozdravné kúry do dalšího a dalšího období jen zvyšuje náklady konsolidace a nepřiměřenou část nákladů přenáší na mladší a dosud nenarozené generace,“ upozornil Mojmír Hampl.

Podle něho se tak prostor pro postupnou a méně bolestivou léčbu domácích veřejných financí rychle zužuje a spíše se zdá, že aktuální období relativně dobrého ekonomického vývoje nebude opět využito k podniknutí kroků, jež by stav našich veřejných financí zlepšily.

Plnění pravidel rozpočtové odpovědnosti v roce 2025

Národní rozpočtová rada také vydala Zprávu o plnění pravidel rozpočtové odpovědnosti za rok 2025. V ní vyhodnotila, jak se vládě společně s územními samosprávnými celky v minulém roce dařilo plnit tzv. fiskální pravidla stanovená Zákonem. NRR dospěla k závěru, že pravidlo výše dluhu sektoru veřejných institucí bylo splněno. V případě výdajového pravidla (pravidlo strukturálního salda) byl dodržen technický postup při stanovení celkových výdajů sektoru a odvození výdajového rámce a limit strukturálního salda sektoru vládních institucí byl rovněž v roce 2025 dodržen. Pravidlo rozpočtové odpovědnosti územních samosprávných celků (ÚSC) bylo až na výjimky plněno. Hranici 60 % výše dluhu ÚSC překračovalo 577 obcí a povinnost snížit svůj dluh v roce 2025 o stanovenou minimální úroveň nesplnilo celkem 16 obcí. „U žádného územního samosprávného celku ale Ministerstvo financí nepřistoupilo k pozastavení převodu podílu na výnosu daní,“ doplnil člen NRR Luboš Komárek.

O Zprávě o dlouhodobé udržitelnosti veřejných financí a Zprávě o plnění pravidel rozpočtové odpovědnosti

Národní rozpočtová rada (NRR) dle Zákona o pravidlech rozpočtové odpovědnosti (Zákon) každoročně vypracovává a předkládá Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR (PSP ČR) Zprávu o dlouhodobé udržitelnosti veřejných financí, v níž vyhodnocuje situaci českých veřejných financí ze střednědobého i dlouhodobého hlediska. V prvním případě je klíčovým ukazatelem aktuální výše strukturálního salda, v druhém projektovaný vývoj veřejného dluhu v horizontu 50 let, který modelově ukazuje rozsah dlouhodobé

nerovnováhy. Míra naléhavosti řešení obou nerovnováh je pak demonstrován na odhadu roku, kdy při nezměněných příjmových a výdajových politikách hrozí náraz do tzv. dluhové brzdy (55 % HDP).

V souladu se Zákonem NRR rovněž každoročně vyhodnocuje, jak se vládě společně s územními samosprávnými celky dařilo plnit tzv. fiskální pravidla, a to prostřednictvím Zprávy o plnění pravidel rozpočtové odpovědnosti (již také předkládá PSP ČR). NRR v této zprávě hodnotí plnění číselných fiskálních pravidel, a to zejména pravidla limitu výše dluhu (tzv. pravidlo dluhové brzdy) a výdajového pravidla (tzv. pravidlo strukturálního salda) a hospodaření územních samosprávných celků, jímž Zákon definuje dále speciální dluhové pravidlo.

O Národní rozpočtové radě

Národní rozpočtová rada je nezávislý odborný orgán, jehož hlavním posláním je vyhodnocovat, zda stát a další veřejné instituce dodržují pravidla rozpočtové odpovědnosti daná zákonem č. 23/2017 Sb., o pravidlech rozpočtové odpovědnosti. Činnost Národní rozpočtové rady zároveň přispívá k udržitelnosti veřejných financí České republiky a snižuje riziko nadměrného zadlužování státu. Členy Národní rozpočtové rady jsou Mojmír Hampl (předseda), Petr Musil a Luboš Komárek. Více informací naleznete na www.rozpocetovarada.cz

Kontakt pro média:

Ing. Tereza Sura
Tisková mluvčí
+420 774 370 366
media@unrr.cz